

**DET KONGELIGE
KOMMUNAL- OG REGIONALDEPARTEMENT**

**Evaluering av forsøk med internettstemmegivning
ved stortingsvalget i 2013**

Saksnr. 13/723

Bilag 1 – Oppdragsgivers beskrivelse av oppdraget

Bilag 1 Oppdragsgivers beskrivelse av Oppdraget

1. Bakgrunn

1.1 Forsøk med internettstemmegivning ved kommunestyre- og fylkestingsvalget i 2011

Ved kommunestyre- og fylkestingsvalget i 2011 ble det gjennomført forsøk med internettstemmegivning i ti forsøkskommuner. Dette innebar at til sammen 167 506 stemmeberettigede fikk muligheten til å stemme via Internett utenfor valglokalene i forhåndsstemmeperioden. Internettstemmegivningen var kun et supplement til den ordinære papirstemmegivningen. Velgerne kunne dermed stemme på papir i tidligstemmeperioden, i forhåndsstemmeperioden og på valgtinget akkurat slik som tidligere.

72,5 prosent av alle velgere som forhåndsstemte i forsøkskommunene, valgte Internett som stemmegivningskanal. De som stemte via Internett utgjorde 26,4 prosent av alle som stemte i forsøkskommunene. Totalt valgte 28 001 velgere å avgi en stemme via Internett, men enkelte av disse valgte å overstyre stemmen med en papirstemme og noen velgere stemte elektronisk flere ganger. Det ble dermed avgitt 27 554 godkjente internettstemmer ved kommunestyrevalget og 25 927 godkjente internettstemmer ved fylkestingsvalget.

De ti kommunene som deltok i forsøket var Bodø, Bremanger, Hammerfest, Mandal, Radøy, Re, Sandnes, Tynset, Vefsn og Ålesund. Hammerfest, Mandal, Re og Ålesund var i tillegg blant de kommunene som deltok i forsøket med nedsatt stemmerettsalder for 16- og 17-åringer ved kommunestyrevalget.

Departementets vurdering i forkant av valget 2011 var at internettstemmegivning var forenlig med grunnleggende prinsipper for valggjennomføring, slik som kravet om hemmelig stemmegivning, såfremt visse forhåndsregler ble tatt. Disse forhåndsreglene tok utgangspunkt i anbefalingene i rapporten «Elektronisk stemmegivning – utfordringer og muligheter», samt nasjonale og internasjonale krav til valggjennomføring. Forsøket forutsatte derfor at:

- Elektronisk stemmegivning kun skulle være et supplement til stemmegivning i valglokaler.
- Elektronisk stemmegivning kun skulle gjennomføres i forhåndsstemmeperioden.
- Det måtte etableres en ordning som gjør det mulig å avgi elektronisk stemme flere ganger, det vil si mulighet for den som stemmer elektronisk til å stemme om igjen så mange ganger vedkommende ønsker.
- En papirstemme avgitt i ett valglokale (enten på forhånd eller på valgdagen) ville alltid overstyre eventuelle elektroniske stemmer.
- Det ble brukt en god identifiserings- og autentiseringsløsning (elektronisk id) basert på høyt sikkerhetsnivå.
- Det elektroniske systemet skulle være teknisk sikkert og pålitelig og ivareta grunnleggende prinsipper for valggjennomføring.

1.2 Nytt forsøk ved stortings- og sametingsvalget i 2013

Forsøket ble grundig evaluert av flere forskningsmiljøer. Samtlige evalueringer finnes på Kommunal- og regionaldepartementets nettsider:

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/krd/prosjekter/e-valg-2011-prosjektet/evaluering/evalueringen-av-e-valgforsoket-er-tilgje.html?id=684642>

På bakgrunn av evalueringene redegjorde Kommunal- og regionaldepartementet i ”Prop 52 L (2011-2012) Endringer i valgloven og kommuneloven (statlig ansvar for manntall, nye prosedyrer ved forhåndsstemmegivning mv.)” for at det skal gjennomføres et nytt forsøk med internettstemmegivning ved stortings- og sametingsvalget i 2013.

Kommunene som er inviterte til å delta i forsøket, er de ti forsøkskommunene fra 2011, samt Larvik kommune og Fredrikstad kommune. Dette innebærer at totalt 250 000 stemmeberettigede i disse tolv kommunene kan stemme via Internett.

På lik linje med forsøket i 2011 er også forsøket i 2013 gjennomført med hjemmel i valgloven § 15-1. De juridiske forutsetningene som lå til grunn ved forsøket i 2011 vil også bli lagt til grunn for forsøk i 2013.

For flere detaljer om bakgrunnen for videreføring av forsøket og hva forsøket går ut på, se kapittel 6 i ”Prop 52 L (2012-2013) Endringer i valgloven og kommuneloven (statlig ansvar for manntall, nye prosedyrer ved forhåndsstemmegivning mv.)”

- Lenke: <http://www.regjeringen.no/nb/dep/krd/dok/regpubl/prop/2012-2013/prop-52-l-20122013.html?id=709907>

2. Krav til innhold i oppdraget

2.1 Generelt om innholdet i oppdraget

Oppdragsgiver ønsker en evaluering av forsøket med internettstemmegivning som skal gjennomføres i forbindelse med stortingsvalget i 2013. Forsøket skal gjennomføres i 12 kommuner, og innebærer at rundt 250 000 stemmeberettigede i disse kommunene kan stemme via Internett i forhåndsstemmeperioden. Forsøket er et supplement til ordinær stemmegivning på papir.

Hovedmålsetningen med forskningsoppdraget er å videreføre sentrale deler av den kvantitative evalueringen som ble foretatt i forbindelse med kommunestyre- og stortingsvalget i 2011. Formålet er å fremskaffe komparative data som viser utvikling og endringer over tid. En sentral del av forskningen vil derfor være å samle inn kvantitative data fra forsøkskommunene, samt å nyttiggjøre seg av eksisterende data/funn fra forsøket i 2011.

Oppdragsgiver tar sikte å fremskaffe enkelte landsrepresentative data som vil kunne benyttes av tilbyder for å sammenligne utvalgte funn fra forsøkskommunene med alle landets kommuner. Tilbyder vil kunne gi innspill på hvilke data som vil være mest relevante.

Oppdragsgiver kan fremskaffe statistikk som viser når velgere har stemt via Internett, fordelt på tidspunkt og dato. Det vil også finnes en oversikt over hvilke typer henvendelser som brukerstøtten i forsøkskommunene har mottatt. Oppdragsgiver kan også skaffe kontaktpersoner som er tilknyttet forsøket i forsøkskommunene.

Utredningen skal leveres i form av en rapport. Det forutsettes at leverandøren stiller seg til disposisjon for presentasjon av rapporten.

2.2 Sentrale temaer og problemstillinger i oppdraget

Vi vil her trekke frem hovedtemaene som ønskes undersøkt. Tilbudet skal inneholde en redegjørelse for hvordan hvert av temaene skal undersøkes i samsvar med problemstillingene som skisseres under. Oppdragstakers spesifisering av oppdraget skal inneholde hvilke metodiske tilnærminger og fremgangsmåter som skal benytte for hvert tema.

Evalueringen av forsøket i 2011, annen nasjonal og internasjonal forskning på området, samt mediens omtale av forsøkene, skal trekkes inn der det er relevant.

Der ikke noe annet fremgår eksplisitt, står oppdragstaker fritt til å foreslå andre og/eller ytterligere problemstillinger som bør analyseres innenfor hovedområdene som ønskes undersøkt.

For samtlige områder skal det samles inn kvantitative data fra forsøkskommunene som gjør det mulig å sammenligne funn fra forsøket i 2011, med funn fra forsøket i 2013. Tilbyder kan også benytte seg av andre metodiske tilnærminger for å supplere de kvantitative dataene.

A. Valgdeltakelse og andel som stemmer via Internett

Det skal fremskaffes data som gjør det mulig å sammenligne funn fra forsøket i 2011 med funn fra forsøket i 2013. Målsetningen er å videreføre hovedtrekkene i den kvantitative forskningen på valgdeltakelse som ble gjennomført i forbindelse med forsøket i 2011. Tilbyder skal beskrive hva som bør videreføres og hvorfor, samt metodevalg.

Oppdragsgiver ønsker at spørsmålene i punktene nedenfor skal besvares. Tilbyder bes komme med forslag på hvordan disse spørsmålene kan undersøkes, og hvilke metoder som vil benyttes. Tilbyder bes i tillegg foreslå ytterligere spørsmål/problemstillinger som bør undersøkes, med begrunnelse.

- hvorvidt forsøket har ført til endringer eller påvirket valgdeltakelsen i forsøkskommunene
- hvor mange som stemmer via Internett, årsaker til valg av stemmegivningsmåte og hvorvidt valg av stemmegivningsmåte i 2011 virker inn på valg av stemmegivningsmåte i 2013.
- hva som kjennetegner velgere som stemmer via Internett, sammenlignet med velgere som stemmer på papir, og velgere som ikke stemmer. Det vil være interessant å få undersøkt om det er endringer fra 2011, blant annet ved å undersøke sosiodemografiske bakgrunnsvariabler, samt andre kjennetegn ved de stemmeberettigede (f eks politisk ståsted).
- utviklingstrekk blant de som var førstegangselgere i 2011 (både ordinære førstegangselgere, samt de som deltok i forsøk med stemmerett for 16-åringer).
- hvor godt kjent forsøket er blant de stemmeberettigede i forsøkskommunene.

B. Valgets tilgjengelighet

Det skal fremskaffes data som gjør det mulig å sammenligne funn om tilgjengelighet fra forsøket i 2011 med funn fra forsøket i 2013. Tilbyder skal beskrive hva som bør videreføres og hvorfor, samt metodevalg.

Tilgjengeligheten ved norske valg er allerede svært god. Samtidig viste evalueringen at forsøket gjorde det mulig for flere personer med nedsatt funksjonsevne å stemme alene og uten hjelp fra andre for første gang. Det ønskes derfor mer kunnskap om hvilke grupper og hvor mange som kan ha problemer med å komme seg til valglokalet, og/eller som har behov for særskilt tilrettelegging eller hjelp i selve valglokalet. Det ønskes også kunnskap om hvorvidt disse velgergruppene opplever at internettstemmegivning gjør det enklere å stemme alene og uten hjelp fra andre, sammenlignet med stemmegivning i valglokalene.

Tilbyder bes komme med forslag på hvordan dette kan undersøkes, og hvilke metoder som vil benyttes. Tilbyder bes i tillegg foreslå ytterligere spørsmål/problemstillinger som bør undersøkes, med begrunnelse.

Departementet vil foreta separate brukertester av e-valgløsningen for å undersøke i hvilken grad e-valgløsningen er tilgjengelig for personer med nedsatt funksjonsevne. Dette vil dermed ikke være en del av evalueringen. Det vil være mulig for oppdragstaker å få tilgang til resultatene fra disse brukertestene.

C. Holdninger og tillit til internettstemmegivning

Det skal fremskaffes data som gjør det mulig å sammenligne funn om holdninger og tillit fra forsøket i 2011 med funn fra forsøket i 2013. Målsetningen er å videreføre hovedtrekkene i den kvantitative forskningen på holdninger og tillit som ble gjennomført i forbindelse med forsøket i 2011. Tilbyder skal beskrive hva som bør videreføres og hvorfor, samt metodevalg.

Oppdragsgiver ønsker at spørsmålene i punktene nedenfor skal besvares. Tilbyder bes komme med forslag på hvordan disse spørsmålene kan undersøkes, og hvilke metoder som vil benyttes. Tilbyder bes i tillegg foreslå ytterligere spørsmål/problemstillinger som bør undersøkes, med begrunnelse.

- velgernes holdninger og tillit til e-valgløsningen spesielt, stemmegivning via Internett generelt og til valgavviklingen i forsøkskommunene.
- hvorvidt holdningene eller tilliten har endret seg siden forsøket i 2011, og hvilke årsaker eller forklaringer dette kan ha.

D. Hemmelig stemmegivning

Det skal fremskaffes data som gjør det mulig å sammenligne funn om hemmelig stemmegivning fra forsøket i 2011 med funn fra forsøket i 2013. Tilbyder skal beskrive hva som bør videreføres og hvorfor, samt metodevalg. Bevarelsen skal ta utgangspunkt i det norske forsøket og den norske e-valgløsningen. Det er på det rene at temaet er vanskelig å forske på, all den tid internettstemmegivningen foregår i ukontrollerte omgivelser.

Oppdragsgiver er særlig interessert i å få mer kunnskap om det som i evalueringen av forsøket i 2011 kalles for "sårbare velgergrupper". Tilbyder bes derfor komme med forslag på hvordan dette spørsmålet kan undersøkes, og hvilke metoder som vil benyttes. Temaene som tilbyders besvarelse skal ta utgangspunkt i, er:

- hvorvidt forsøket øker risikoen for at såkalt "family voting", utilbørlig påvirkning, stemmesalg og stemmekjøp finner sted, sammenlignet med stemmegivning i valglokalene. Dette kan f.eks. omhandle situasjoner hvor noen får betalt for å stemme på en gitt måte, betaler en velger for å avstå fra å stemme, at velgeren overlater til andre å stemme for seg. Det må også undersøkes om velgere som utsettes for slike handlinger, tar seg bryet med å stemme på nytt.
- hva velgerne selv legger i begreper slik som stemmekjøp, stemmesalg og utilbørlig påvirkning
- hvem som utgjør såkalte "sårbare velgergrupper"
- hvorvidt lovens krav til særskilte sikkerhetsmekanismer i e-valgløsningen (stemme flere ganger, papirstemme overstyrer elektronisk stemme, osv) er kjent og fungerer etter hensikten, særlig ovenfor "sårbare velgergrupper"

Tilbyder bes i tillegg foreslå ytterligere spørsmål/problemstillinger som bør undersøkes, med begrunnelse.

2.3 Datainnsamling og metodisk tilnærming

- Tilbyder bes redegjøre for hvordan å oppnå tilstrekkelig høy svarprosent og hvordan sikre representativ utvalg ved bruk av kvantitative metoder.
- Det er noen færre velgere med minoritetsbakgrunn som har stemmerett ved stortingsvalg, enn ved kommunestyre- og fylkestingsvalg. Tilbyder bes redegjøre for hvilke metodiske utfordringer dette kan føre til, og hvordan dette vil løses.
- Det skal fremskaffes data som gjør det mulig å sammenligne funn fra forsøket i 2011 med funn fra forsøket i 2013. Tilbyder må vurdere hvilke spørsmål fra tidligere undersøkelser som skal

gjentas, hvilke som ikke bør gjentas, og om eventuelt nye spørsmål bør tas inn. Tilbyder må både vurdere behovet for nye data og ny informasjon, om det er behov for å samle inn data hvor det allerede finnes data andre steder, og om opprinnelige spørsmål har vist seg å være uegnet for å avdekke ubesvarte spørsmål, og om eksisterende data gir gode nok mål på det de er forventet å måle.

- Tilbyder må beskrive sine rutiner for å melde inn forskningen for personvernombud.
- Tilbyder bes redegjøre for i hvilke faser oppdragsgiver kan komme med innspill
- De 12 forsøkskommunene, samt Oslo, Bergen og Trondheim, gjennomfører også forsøk med elektronisk avkrysning i manntallet. Hvis tilbyder ønsker å bruke disse dataene i forskningsøyemed, må tilbyder selv søke folkeregistermyndighetene om å få de nødvendige tilgangene.

3. Leveranse og medvirkning

Utredningen skal igangsettes umiddelbart etter kontraktsignering, og oppdragsgivers ønsker at rapporten skal ferdigstilles innen **1. mai 2014**. Dersom fremdriften i prosjektet blir forsinket som følge av hendelser som er utenfor leverandørens kontroll, kan oppdragsgiver vurdere å forlenge fristen for leveranse.

Oppdaget antas å ha en økonomisk ramme på inntil NOK 1 000 000 **eks. mva**. Beløpet skal inkludere alle utgifter forbundet med oppdraget.

Det er et absolutt krav at rapporten skal være på norsk. Rapporten bør inneholde en kort oppsummering på engelsk.

Oppdragsgiver må stille seg til disposisjon for å presentere funn fra rapporten.

Oppdragsgiver ønsker å bli konsultert i ulike stadier av prosjektet. Dette vil spesielt være relevant i forbindelse med utforming av f eks spørreskjemaer og intervjuer (avhengig av metodevalg).

Leverandør bes beskrive et opplegg som sikrer dette.

Oppdragsgiver ønsker å få tilgang til utkast til rapport, og ønsker også tilgang til utvalgte data/funn/problemstillinger i forbindelse med milepæler. Leverandør bes beskrive et opplegg for dette i bilag 3.

4. Krav til leverandørens besvarelse

Leverandøren skal levere en beskrivelse av hvordan de sentrale problemstillingene og temaene presenterte i 2.2, skal besvares ut ifra:

- Faglig tilnærming til angitte problemstillinger
- Metodisk tilnærming
- Plan for fremdrift og ressursbruk

Dette skal fylles inn i bilag 2 i kontrakten.

Fremdriftsplan skal fylles ut i bilag 3.

Nøkkelpersonell og evt. bruk av underleverandører skal fremgå av bilag 4.

Det skal legges ved CV for prosjektmedarbeiderne som tilbys i avtaleperioden. Ved evt. bytte av prosjektmedarbeidere skal disse erstattes med noen som har minimum tilsvarende kompetanse som de(n) opprinnelige.

Leverandør må kunne garantere leveranse innen oppsatt frist. Leverandør bes beskrive hvordan man skal sikre tilstrekkelige kapasitet.

5. Særlig relevant litteratur

Innstillingen fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om endringer i valgloven og kommuneloven (statlig ansvar for manntall, nye prosedyrer ved forhåndsstemmegivning). Vil finnes på denne nettsiden i begynnelsen av april:

<http://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Saker/Sak/?p=55147>

Prop 52 L (2011-2012) Endringer i valgloven og kommuneloven:

<http://www.regjeringen.no/pages/38164589/PDFS/PRP201220130052000DDDPDFS.pdf>

Delrapporter og sluttrapport fra evalueringen i 2011:

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/krd/prosjekter/e-valg-2011-prosjektet/evaluering/evalueringen-av-e-valgforsoket-er-tilgje.html?id=684642>

Mer informasjon om forskningsoppdraget i 2011:

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/krd/prosjekter/e-valg-2011-prosjektet/evaluering/dokument.html?id=645154>

Nett-tv fra lansering av sluttrapport:

http://www.regjeringen.no/nb/dep/krd/lyd_bilde/nett-tv/frokostseminar.html?id=697863